

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

AKVARDAR / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 48171/10)

KARAR

1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi • Mülkiyet hakkına riayet • Kamulaştırma bedeli kaybı • Taşınmaz maliklerinin tespitine ilişkin bir davanın sonucu beklenirken, kamulaştırma bedelinin özel bir hesaba yatırılması, taraflara tebliğ yapılmaması • Hesabın aktif olmaması sebebiyle kapatılması

STRAZBURG

29 Ekim 2019

KESİNLEŞME TARİHİ

24 Şubat 2020

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2019. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Akvardar / Türkiye davasında,*Başkan*

Robert Spano,

Hâkimler

Marko Bošnjak,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Ivana Jelić,

Arnfinn Bårdsen,

Saadet Yüksel

ve *Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölümü), 8 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilen müzakerelerin ardından aynı tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşı olan Rıfat Namık Akvardar'ın ("başvuran") 17 Temmuz 2010 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru (No. 48171/10) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Antalya Barosuna bağlı Avukat N. Yılmaz tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran özellikle, murislerine ait olan taşınmazlar için kendisine kamulaştırma bedeli ödenmemiş olması sebebiyle, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

4. Başvuru, 4 Aralık 2014 tarihinde Hükümete bildirilmiştir.

OLAY VE OLGULAR

DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran, 1940 doğumlu olup, İstanbul’da ikamet etmektedir.

A. Mülkiyete ilişkin dava

6. Antalya’da 1958 yılında gerçekleştirilen kadastro çalışmaları sonucunda, Antalya’nın Bahçelievler mahallesinde yer alan 556 ada, 2 parsel no.lu (552.250 m²) ve 570 ada, 3 parsel no.lu (1.837.750 m²) taşınmazlar, Hazine ve başvuranın *murislerinin (de cujus)* de aralarında bulunduğu bazı şahıslar adına, eşit olmayan hisselerle belirlenmiş bir dağılıma göre, bölünmemiş mülkler olarak kaydedilmiştir.

7. Kadastro birimleri, özellikle her biri üçte bir hisseye sahip olmak üzere Bakırcı Yorgi, Arap Süleyman Efendi ve Hacı Bekirzade Hacı Mehmet’in mülk sahibi olarak belirtildiği 1848 tarihli bir tapu belgesine dayanarak bu işlemi gerçekleştirmiştir.

8. Bu kadastro çalışmaları sonucunda mülk sahibi olarak belirtilen şahıslar, yukarıda belirtilen üç kişinin torunlarıdır. Başvuranın murisleri, Hacı Bekirzade Hacı Mehmet’in varisleridir.

9. Birçok kişi, 2 Ağustos 1958 tarihinde söz konusu kadastro işlemine karşı mahkeme önünde itiraz etmiştir.

10. Bu davanın sonucunda, kadastro mahkemesi, 29 Haziran 2004 tarihinde, ihtilaf konusu parsellerin tapu kütüğüne Devlet Hazinesi ve başvuranın murisleri de dâhil olmak üzere bazı şahıslar adına kaydedilmesine karar vermiştir.

11. Kadastro mahkemesi, söz konusu taşınmazların, 138.240’ı Hazine’ye ait olmak üzere, 414.720 hisseden oluştuğu kanaatine varmıştır.

12. Yargıtay, 20 Aralık 2005 tarihinde, kadastro mahkemesi tarafından verilen kararı onamıştır.

13. Yüksek Mahkeme, 13 Temmuz 2006 tarihinde kendisine sunulan karar düzeltme talebini reddetmiştir.

B. Söz konusu parsellerin kamulaştırılmasına ilişkin işlemler

14. 1964 ve 1991 yılları arasında, mülkiyetle ilgili davanın derdest olduğu sırada, çeşitli idareler söz konusu parseller hakkında kamulaştırma işlemleri başlatmıştır.

15. Bu zaman zarfında, 1976 yılında, arsa rezervlerinin oluşturulmasından sorumlu idare olan Devlet Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü ("DAOGM"), ihtilaf konusu parsellerin 216.342 m²'lik kısmının kamulaştırılmasına karar vermiştir.

16. Bu kamulaştırma işlemi, ilgili bölgeye ilişkin imar planının hükümlerine uygun olarak turistik binaların inşa edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

17. Kamulaştırma işlemi gerçekleştirilen idare, halen derdest olan kadastro davası sebebiyle, kamulaştırılan alanın maliklerinin isimlerinin tapu kütüğünde belirtilmemiş olduğunu gerekçe göstererek, Antalya Asliye Hukuk Mahkemesinden ("AHM") maliklerin menfaatlerinin temsili için kayyum atanmasını talep etmiştir.

18. AHM, 29 Mart 1977 tarihinde, M.E.'yi kayyum olarak atamıştır.

19. M.E., bu atamanın iptal edilmesini talep etmiş ve bu talebi, mahkeme tarafından 2 Mayıs 1977 tarihinde kabul edilmiştir.

20. Bununla birlikte, Yargıtay, 27 Aralık 1977 tarihinde bu kararı iptal etmiş ve AHM, 31 Nisan 1977 tarihinde, M.E.'yi yeniden kayyum olarak atamıştır.

21. İdare tarafından, kamulaştırılan arsanın değeri 21.643.200 eski Türk lirası (TRL), yani yaklaşık, metrekaresi 100 TRL olarak belirlenmiştir.

22. Kamulaştırma işlemi gerçekleştirilen idare, 11 Mayıs 1978 tarihinde, Emlak Bankasında açılan bir hesapta tutulan 21.643.200 TRL'nin,

taşınmazlarla ilgili işlemleri gerçekleştirebilmesi amacıyla kayyumun hesabına aktarılmasına karar vermiştir.

23. AHM, 18 Mayıs 1978 tarihinde, kayyum tarafından açılan kamulaştırma bedelinin artırılmasına ilişkin davayla ilgili olarak karar vererek, taşınmazın metrekare fiyatının 150 TRL olduğu kanaatine varmış ve söz konusu bedeli 32.451.300 TRL'ye yükseltmiştir.

24. AHM tarafından verilen karar, Yargıtay tarafından onanmış ve 13 Aralık 1982 tarihinde kesinleşmiştir.

25. Bu arada, DAOGM tarafından, 1 Ağustos 1978 tarihinde, Hürses Gazetesinde, ihtilaf konusu parselleri ve M.E.'nin söz konusu parsellere kayyum olarak atandığını belirten bir tebligat ilanı yayımlanmıştır.

26. AHM kararının Yargıtay tarafından onanmasının ardından, kayyum, Ankara İcra Dairesinden (ek tazminat miktarı olan 10.817.100 TRL'ye ve buna bağlı faizlere ve kamulaştırma işlemini gerçekleştiren idare tarafından ödenmesine karar verilen masraf ve giderlere ilişkin miktara karşılık gelen) ödenmesi gereken miktarların tahsil edilmesini talep etmiştir.

27. İdarenin muhasebe evraklarına göre, bu bağlamda toplam 13.421.904 TRL ödenmiştir: İcra dairesine 8.250.647 TRL ve Üçkapılar (Antalya) Vergi Dairesine 58.171.257 TRL ödenmiştir.

28. Ardından kamulaştırılan arsa, Kültür ve turizm Bakanlığı tarafından kullanılması amacıyla Devlet Hazinesine bırakılmıştır. Söz konusu arsa, imar planının yeniden gözden geçirilmesi sırasında bölünmüş ve bunun sonucunda kadastro referansları (ada ve parsel numaraları), değiştirilmiştir.

29. Başvuran, söz konusu arsa üzerine iki lüks otelin inşa edildiğini belirtmektedir.

30. Hükümet, kamulaştırma bedellerinin, ihtilaf konusu taşınmazların yasal maliklerine verilmeleri amacıyla, Emlak Kredi Bankasının bir hesabında bloke edildiğini ve ardından Ziraat Bankası Antalya/Anafartalar Şubesine intikal ettirildiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, bu kurum

tarafından ilgili döneme ilişkin belge ve kayıtların tahrip edilmiş olması sebebiyle herhangi bir ödenek izi bulunamamıştır.

C. Fiili kamulaştırma için açılan tazminat davaları

31. Başvuran, 5 Aralık 2006 tarihinde, kamulaştırılan arsanın 216.342 m²'sinin bölünmesi sonucunda ortaya çıkan iki arsaya (3298 ada, 2 parsel ve 3702 ada, 1 parsel no.lu arsalara) ilişkin olarak kamulaştırma bedeli elde etmek amacıyla AHM önünde iki ayrı tazminat davası açmıştır.

32. Bu davalar, Devlet Hazinesi, DAOGM yerine geçen Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ("TOKİ") ve başvurana göre, yukarıda belirtilen otellerin inşa edildiği ihtilaf konusu parsellerin sahibine dönüşen özel şirketlere karşı açılmıştır.

33. AHM, 15 Temmuz 2008 tarihli iki kararla, başvuranın taleplerini reddetmiştir. AHM, bir kayyumun atanmış olması, kamulaştırma işleminin kayyuma tebliğ edilmiş olması ve davanın çeşitli aşamalarına kayyumun katılmış olması sebebiyle, kamulaştırmanın usulüne uygun olarak değerlendirilebileceği kanaatine varmıştır. Dolayısıyla AHM, fiili kamulaştırmanın söz konusu olamayacağı sonucuna varmıştır.

34. 3298 ada, 2 parsel no.lu taşınmaza ilişkin karar, 4 Haziran 2009 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır. Başvuran karar düzeltme talebinde bulunmuş, ancak bu talep, 21 Aralık 2009 tarihinde reddedilmiştir. İlgili karar, 18 Ocak 2010 tarihinde tebliğ edilmiştir.

35. Diğer arsaya ilişkin karar, 11 Haziran 2009 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır. Başvuran tarafından sunulan karar düzeltme talebi, 2 Mart 2010 tarihinde reddedilmiş ve Yargıtay tarafından bu vesileyle verilen karar, 9 Nisan 2010 tarihinde tebliğ edilmiştir.

D. Davanın kadastro mahkemesi önünde yeniden görülmesi

36. Beş şahıs, 13 Ağustos 2018 tarihinde, 29 Haziran 2004 tarihli kararda Arap Süleyman Efendi'nin varisleriyle ilgili bir hata yapıldığı gerekçesiyle, söz konusu kararla sonuçlanan davanın, kadastro mahkemesi önünde yeniden görülmesini talep etmiştir.

37. Müştekilere, bu talep kapsamında, Arap Süleyman Efendi'nin torunları olduklarını, dolayısıyla bu kişinin mirasçıları olduklarını iddia etmişlerdir. Bu bağlamda ilgililer, Arap Süleyman Efendi ile ilgili veraset ilamının düzenlendiği ve kadastro mahkemesinin kararını dayandırdığı noter belgesinin iptal edilmesi amacıyla, bir dava açıldığını açıklamışlardır.

38. Kadastro mahkemesi, davanın yeniden açılmasına ve tapu kaydına mülkiyetle ilgili bir davanın halen derdest olduğuna dair şerh düşülmesine karar vermiştir.

E. Anayasa Mahkemesine sunulan bireysel başvuru

39. Kadastro mahkemesi tarafından taşınmazın ortak sahipleri olarak belirlenen başvuran ve diğer kişilerin varislerinden biri, belirtilmeyen bir tarihte, yukarıdaki 6. paragrafta belirtilen arsanın bir kısmıyla ilgili olarak, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

40. Anayasa Mahkemesi, 11 Mart 2013 tarihinde bu başvuruyu, *zaman bakımından (ratione temporis)* uygunsuzluk gerekçesiyle reddetmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'YE EK 1 NO.LU PROTOKOLÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

41. Başvuran, mülkiyetine saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

42. Başvuran, özellikle kamulaştırma bedelinin kendisine ödenmesi gereken kısmını elde edemediğinden şikâyetçidir. Ayrıca başvuran, özünde, söz konusu arazilere özel otellerin inşa edilmiş olması sebebiyle, ihtilaf konusu kamulaştırma işleminin kamu menfaati taşımadığını ve öngörülen sürece riayet edilmediği gerekçesiyle, bu işlemin yasal bir dayanağının bulunmadığını ileri sürmektedir. Başvuran bu hususla ilgili olarak, özellikle yetkili makamların kötü niyetle bir kayyuma başvurduğunu, üstelik kayyum atandığına dair kararı hak sahiplerine tebliğ etmediklerini iddia etmektedir. Başvuran, makamların bu şekilde davranarak, kamulaştırma işlemlerini yasal maliklerin gözetim ve denetiminden gizli yürütmüş olabileceği kanaatindedir.

43. Başvuran ayrıca, yine aynı olaylara dayanarak, davasının AHM önünde hakkaniyete uygun olarak görülmediğinden şikâyet etmekte ve bu bağlamda Sözleşme'nin 6. maddesini ileri sürmektedir.

44. Hükümet, bu iddialara karşı çıkmaktadır.

45. Mahkeme, *jura novit curia* (hâkim hukuku kendiliğinden uygular) ilkesi gereğince, bir başvuran tarafından Sözleşme ve Protokolleri uyarınca ileri sürülen hukuki gerekçelerin kendisini bağlamadığını ve bir şikâyeti, başvuran tarafından ileri sürülenler dışındaki Sözleşme maddeleri ya da hükümleri kapsamında inceleyerek, bu şikâyetle konu edilen olaylara ilişkin yapılacak hukuki nitelendirme hususunda karar verebileceğini hatırlatmaktadır (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], No. 37685/10 ve 22768/12, § 126, 20 Mart 2018). Mahkeme, somut olayda ilgili tarafından

ileri sürülen şikâyetlerin, sadece Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi alanında bir inceleme gerektirdiği kanaatine varmaktadır, bu hüküm aşağıdaki gibidir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlel getirmez.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

46. Hükümet, başvuranın ilgili olmadığını ileri sürdüğü birçok kabul edilemezlik itirazı sunmaktadır.

1. Başvurunun konu (ratione materiae) ve zaman (ratione temporis) yönlerinden uygun olup olmadığı hakkında

47. Hükümet, başvurunun Sözleşme hükümlerine *konu yönünden (ratione materiae)* uygun olmadığını ileri sürmektedir. Hükümet, mülkiyet hakkından veya başka bir gerçek haktan yoksun bırakmanın, ilke olarak, anlık bir eylem teşkil ettiği ve “bir haktan yoksun bırakılmaya” ilişkin devam eden bir durum oluşturmadığı kanaatindedir (diğerleri arasında bk. *Malhous/Çek Cumhuriyeti* (k.k.) [BD], No. 33071/96, AİHM 2000-XII). Hükümet, somut olayda ihtilaf konusu kamulaştırma işleminin, Türkiye tarafından AİHM önünde bireysel başvuru yolunun kabul edildiği 28 Ocak 1987 tarihinden çok önce gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Hükümet bu bağlamda, *La Compagnie des Filles de la Charité de Saint-Vincent de Paul /Türkiye* ((k.k.), No. 19579/07, 27 Ocak 2015) davasında verilen kabul edilemezlik kararına atıfta bulunmaktadır.

48. Diğer taraftan Hükümet, kendisine göre ihtilaf konusu taşınmazların, yukarıda belirtilen tarihten önce iç hukuka uygun olarak kamulaştırılmış olmaları sebebiyle, başvuranın sıkıntısının, sadece etkin olarak kullanamayacağı mülkiyet hakkının kendisine tanınmasına ilişkin basit bir umutla ilgili olduğundan yakınmaktadır. Hükümet, bu umudun, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında bir "mülk" olarak değerlendirilemeyeceği kanaatinde. Bu sebeple, başvuru, Sözleşme hükümlerine konu yönünden uygun olmadığı gerekçesiyle de kabul edilemez olacaktır. Bu bağlamda Hükümet, bu hükmün, Sözleşmeciler Devletlere, Sözleşme'yi onaylamadan önce kendilerine devredilen mülkleri iade etmeye ilişkin genel bir yükümlülük getirdiği şeklinde yorumlanamayacağının yerleşik içtihatlarla tespit edildiğini belirtmektedir (*Bergauer ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti* (k.k.), No. 17120/04, 13 Aralık 2005).

49. Mahkeme, ulusal mahkemelerin, başvuranın *murislerinin (de cujus)*, ihtilaf konusu mülklerin sahiplerinden olduklarını tespit ettikleri sırada, başvuranın, kadastro mahkemesi tarafından malik olarak tayin edilen kişilere ödenmeleri için bir banka hesabında bloke edilmiş olan kamulaştırma bedellerini elde etmeye hak kazandığını gözlemlemektedir.

50. Dolayısıyla başvuranın tazminat elde etme hakkı, 28 Ocak 1987 tarihinden uzun süre sonra, kadastro mahkemesinin, 13 Temmuz 2006 tarihinde kesinleşen 29 Haziran 2004 tarihli kararıyla birlikte doğmuştur.

51. Diğer taraftan, Mahkeme, tazminat bedelini elde etmeye ilişkin bu hakkın, şüphesiz Sözleşme tarafından korunan bir miras hakkı teşkil ettiğini tespit etmektedir.

52. Sonuç olarak, söz konusu bedellerin, tazminat ödenememesine ilişkin şikâyetle ilgili olmaları sebebiyle, somut olayda şikâyetin *konu (ratione materiae)* ve *zaman (ratione temporis)* yönünden uygun olup olmadığına ilişkin olarak ileri sürülen kabul edilemezlik itirazları, dayanaktan yoksundur.

53. Bu sebeple Mahkeme, *dar anlamda (stricto sensu)*, kamulaştırma davalarına ilişkin şikâyetlerde (kamu menfaati bulunmadığına ve kamulaştırma işleminin yasal dayanağı bulunmadığına ilişkin iddialar) bu durumun farklı olduğu kanaatindedir. Nitekim bu davanın 28 Ocak 1987 tarihinden önce sonlanmış olması sebebiyle, buna ilişkin şikâyetler Sözleşme hükümleriyle zaman yönünden (*ratione temporis*) uyumlu değildir.

2. *Altı aylık süre kuralına riayet edilip edilmediği hakkında*

54. Hükümet ayrıca, altı aylık süre kuralına riayet edilmediğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda Hükümet, iç hukukta verilmiş olan nihai kararın 18 Ocak 2010 tarihinde tebliğ edilmiş olmasına rağmen, bu başvurunun, 20 Temmuz 2010 tarihinde sunulduğunu belirtmektedir.

55. Mahkeme, başvurunun iki defa yapıldığını gözlemlemektedir. Aslında başvuran, dava konusu olan iki arsanın her biri için, iki ayrı başvuru formu sunmuştur ve bu başvuru formlarının, tek ve aynı başvuruyu teşkil ettiği kanaatine varılmıştır.

56. Mahkeme, Hükümetin itirazının, başvurunun 3298 ada, 2 parsel no.lu taşınmazla ilgili kısmına ilişkin olduğunu kaydetmektedir.

57. Mahkeme ardından, bu parsel ile ilişkin şikâyetin, Hükümet tarafından iddia edildiği gibi 20 Temmuz tarihinde değil, 17 Temmuz 2010 tarihinde sunulduğunu tespit etmektedir.

58. Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından başvuru formu üzerine basılan kaşenin belirttiği bu tarih, belgenin Mahkemeye ulaştığı tarihle aynıdır. Hâlbuki Mahkemenin yerleşik içtihatlarına göre, bir başvurunun sunulduğu tarih, belgenin Mahkeme Yazı İşlerine geliş tarihi değil, belgenin postaya verildiği tarih olarak kabul edilir (*Arslan/Türkiye* (k.k.), No. 36747/02, 21 Kasım 2002). Somut olayda bu tarih, 17 Temmuz 2010'dur.

59. Dolayısıyla başvurunun 3298 ada, 2 parsel no.lu taşınmaza ilişkin kısmı, altı aylık süre içerisinde sunulmuştur.

60. Mahkeme, şikâyetin diğer parsel ile ilişkin kısmıyla ilgili olarak, bu şikâyetin Hükümetin itirazıyla örtüştüğü varsayılsa bile, altı aylık süre gerekliliğiyle örtüşmediği gözlemlenmektedir.

3. İç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediği hakkında

a. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru

61. Hükümet, başvuranın Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmamış olması sebebiyle, iç hukuk yollarını tüketmediğini ileri sürmektedir. Hükümet bireysel başvuru yolunun 23 Eylül 2012 tarihinde oluşturulduğunu ve Mahkemenin, bu başvuru yolunu, tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olarak değerlendirdiğini belirtmektedir (*Hasan Uzun/Türkiye* (k.k.), No. 10755/13, §§ 68 - 71, 30 Nisan 2013).

62. Hükümete göre, başvurunun, bu başvuru yolunun yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olmasına rağmen, yeni iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğü, söz konusu hukuk yollarının oluşturulmasından önce başvuruda bulunan kişiler için de geçerlidir. Hükümet bu bağlamda, *Brusco/İtalya* ((k.k.), No. 69789/01, 6 Eylül 2001) davasına atıfta bulunmaktadır. Ayrıca Hükümet, söz konusu ihlalin 23 Eylül 2012 tarihinden önce başlamış olması ve devam etmesi durumunda Anayasa Mahkemesinin yetkili olduğu kanaatindedir.

63. Mahkeme, öncelikle iç hukuk yollarını tüketme kuralına riayetini, normal olarak başvurunun kendisine sunulduğu tarihte değerlendirildiğini hatırlatmaktadır (*Naydenov/Bulgaristan*, No. 17353/03, § 50, 26 Kasım 2009). Mahkeme, somut olayda başvurunun, Hükümet tarafından belirtilen başvuru yolunun yürürlüğe girmesinden uzun zaman önce yapıldığını kaydetmektedir.

64. Mahkeme ayrıca, bazı koşulların yine de bir önceki paragrafta ileri sürülen genel kuralın bertaraf etmesini haklı gösterebileceğini

hatırlatmaktadır (*Öztünç/Türkiye*, No. 14777/08, §§ 51 - 53, 9 Şubat 2016). Bununla birlikte Mahkeme, mevcut davada bu türden bir koşul görmemektedir.

65. Diğer taraftan Mahkeme, başvuran tarafından tazminat elde etmek amacıyla açılan davaların, 2010 yılında sonlandığını ve Hükümetin, Anayasa Mahkemesinin iddia edilen ihlalin devam eden nitelikte olduğu kanaatine vardığı ve *zaman yönünden (ratione temporis)* kendisini yetkili gördüğü başvuranın davasına benzer veya başvuranın davası ile karşılaştırılabilir bir davada verdiği herhangi bir karar örneği sunmadığını gözlemlemektedir.

66. Mahkeme bununla birlikte, 6. paragrafta belirtilen arsayla aynı şekilde kamulaştırılan bu arsanın başka bir kısmıyla ilgili olarak –özellikle başvuran tarafından yapılmış- bir bireysel başvuru vesilesiyle, Anayasa Mahkemesinin, davanın *zaman yönünden (ratione temporis)* yetki alanına girmediği kanaatine vardığını tespit etmektedir (yukarıdaki 39 ve 40. paragraflar).

67. Mahkeme, bu unsurları dikkate alarak, Hükümetin itirazını reddetmektedir.

b. Davanın kadastro mahkemesi önünde yeniden görülmesi

68. Hükümet ayrıca, üçüncü kişiler tarafından davanın kadastro mahkemesi önünde yeniden görülmesine ilişkin talebin ulusal mahkemeler önünde halen derdest olduğu koşuluna ilişkin olarak kabul edilemezlik itirazı ileri sürmektedir.

69. Hükümet, bu kişilerin, söz konusu dava sonucunda başvuran hakkında verilen kararın değiştirilmesini talep edebileceklerini, örneğin başvuranın mülkiyet hakkı bulunmadığını iddia edebileceklerini ileri sürmektedir.

70. Hükümet, söz konusu dava derdest iken, iç hukuk yollarının tüketilmiş sayılamayacağı kanaatindedir.

71. Başvuran, yukarıda belirtilen talebin, Arap Süleyman Efendi'nin verasetiyle ilgili olduğunu, bu talebin söz konusu kişinin varisi olarak tayin edilen kişilere karşı açıldığını (yukarıdaki 36-38. paragraflar) ve dolayısıyla kendisini ilgilendirmediğini iddia etmektedir. Bu bağlamda başvuran, Arap Süleyman Efendi'nin varislerinden biri değil de, Hacı Bekircizade Hacı Mehmet'in varislerinden biri olması sebebiyle (yukarıdaki 8. paragraf), bu kişilere dâhil olmadığını açıklamaktadır.

72. Mahkeme başvuranın iddiasını haklı bulmakta ve Hükümetin itirazını reddetmektedir.

4. Sonuç

73. Mahkeme, başvurunun tazminat ödenmemesine ilişkin kısmının, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve herhangi bir kabul edilemezlik itirazıyla örtüşmediğini tespit etmektedir. Bu sebeple, Mahkeme, başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna, geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların iddiaları

74. Başvuran, kamulaştırma bedelinin kendisine ödenmesi gereken kısmının ödenmediğinden şikâyet etmekte ve bu koşullarda mülkiyetine saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvuran, bir kayyumun atandığına ve bu durumun *murislerine (de cujus)* tebliğ edilmediğine ilişkin iddialarını yinelemektedir ki, kendisine göre, murislerin kadastro mahkemesi önünde görülen davada taraf olmaları sebebiyle, kimlik tespiti zorluk teşkil etmemektedir.

75. Hükümet, kamulaştırma bedellerini, kadastro mahkemesi önünde görülen dava sonucunda belirlenmesi gereken maliklere daha sonra

ödenmeleri için bloke edilmiş banka hesaplarında bekleterek, yetkili makamların, üzerlerine düşen yükümlülüğü yerine getirdikleri kanaatindedir.

76. Hükümet, tayin edilen kayyumun durumdan gerektiği şekilde haberdar edildiğini ve kanunla bu türden bir tebliğ şeklinin öngörülmemiş olmasına rağmen, potansiyel hak sahiplerinin bilgilendirilmesi amacıyla basın yoluyla bir ilan yayınladığını belirtmektedir.

77. Diğer taraftan Hükümet, başvuranı ve murislerini (*de cujus*), ne kamulaştırma işleminin sonrasında ne de kadastro mahkemesi tarafından 29 Haziran 2004 tarihinde verilen kararın ardından, söz konusu miktarları bankadan çekmemekle ve de talep etmemekle suçlamaktadır.

78. Başvuran, ancak kadastro mahkemesinin kararının kesinleştiği tarihte kamulaştırma bedellerini talep etme imkânına sahip olduğunu iddia etmektedir. Başvurana göre, bloke edilmiş banka hesaplarına yatırılan miktarlar, bu tarihte artık mevcut değildi. Başvuran bu durumla ilgili olarak, bankacılık mevzuatına göre, on yıldan uzun bir süre boyunca aktif olmayan hesapların bakiyesinin, makamlara aktarıldığını ileri sürmektedir.

79. Hükümet, bankacılık mevzuatının, “uyuyan” hesapların, on yıllık bir sürenin geçmesinin ardından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (“TMSF”) aktarılmasını öngördüğünü onaylamaktadır.

80. Bu durumda, Hükümete göre, *Ziraat Bankası’nın* söz konusu sürenin geçmesinin ardından arşivlerini yok etmiş olması sebebiyle, Hükümet, bu miktarlara ne olduğunu kesin olarak belirlemesinin imkânsız olduğunu belirtmektedir.

81. Bununla birlikte, Hükümet, başvuranın veya murislerinin (*de cujus*), on yıllık zamanaşımı süresinin kesilmesi için kayyumdan, söz konusu hesaplarla ilgili işlem yapmasını talep etme imkânlarının bulunduğunu belirtmektedir. Kayyumun bunu reddetmesi durumunda, başvuranın veya murislerinin (*de cujus*) kayyumu buna mecbur etmek için mahkemeye başvurma hakları da bulunmaktaydı. Başvuran ve murisleri bu noktada

ihmalkâr davranmışlardır. Ayrıca “kimse kendisi için ayıp teşkil eden bir fiile istinat edemez” (*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*) ilkesi gereğince, başvuran kendi veya murislerinin (*de cujus*) hatalarına dayanma hakkına sahip değildir.

82. Başvuran, kendisine ilgili kişiler hakkında herhangi bir tebligat yapılmadığını, bunun sonucunda kendisinin ve murislerinin (*de cujus*) resmi bir kamulaştırma işleminin varlığından ve bir kayyumun tayin edildiğinden haberdar olmadıklarını, bu sebeple, kendilerinin ihmalkâr davranmakla suçlanamayacaklarını yinelemektedir. Başvurana göre, tebliğ basın yoluyla yapılmasındaki amaç, kamulaştırma işlemini, söz konusu taşınmazların maliklerinin denetiminden kaçırmaktır.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

83. Mahkeme, incelenen şikâyetin, kadastro mahkemesinin başvuranın murislerini (*de cujus*), bu parsellerin ortak malikleri olarak tayin eden 29 Haziran 2004 tarihli kararı gereğince başvurana ödenmesi gereken kamulaştırma bedelini, başvuranın elde edememesiyle ilgili olduğunu gözlemlemektedir.

84. Bu türden bir müdahale, 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesine ilişkin ikinci koşuldan doğan bir mülkiyetten yoksun bırakma teşkil etmektedir (diğer kararlar arasında bk. *Sud Parisienne de Construction/Fransa*, No. 33704/04, §§ 31-32, 11 Şubat 2010 ve yukarıda anılan hükmün üç koşulu için diğerleri arasında bk. *Iatridis/Yunanistan* [BD], No. 31107/96, § 55, AİHM 1999-II ve *G.I.E.M.S.R.L. ve diğerleri/İtalya* [BD], No. 1828/06 ve 2 diğer başvuru, § 289, 28 Haziran 2018).

85. Mahkeme, kamulaştırma bedellerinin, kadastro davası sonucunda malik olarak belirlenen kişilere ödenmeleri amacıyla bloke edilmiş bir banka hesabına yatırıldığını gözlemlemektedir.

86. Mahkemeden incelenmesi istenilen konu, başvuranın kendisine düşen tazminat hisselerini elde edip etmediği veya elde edebilecek durumda olup olmadığıdır.

87. Bu durumda Mahkeme, 29 Haziran 2004 tarihli kararın, Yargıtay tarafından onanmasından ve 2006 yılında kesinleşmesinden önce, başvuranın, murislerinin (*de cujus*) henüz malik olarak belirlenmemiş olması sebebiyle, hukuki olarak tazminat elde etme iddiasında bulunabilecek durumda olmadığını kaydetmektedir.

88. Mahkemeye göre, mülkiyet davasının kesin olarak sonuçlanmadığı bu tarihte tazminat ödemelerinin elde edilememiş olması, kesinlikle anlaşılabilir bir husustur, zira bu davanın esas amacı, kamulaştırma tarihinde taşınmazların yasal sahiplerinin kim olduğunu ve dolayısıyla idare tarafından banka hesaplarında bloke edilmiş tazminatlardan faydalanacak kişileri belirlemektir.

89. Hâlbuki somut olayda, kadastro davasının sonucunda, bankaya yatırılan miktarların artık mevcut olmadığı, bu sebeple, murislerinin (*de cujus*), kamulaştırılan taşınmazların malikleri ve hatta tazminatın bir kısmından faydalanacak kişiler olarak belirlenmelerine rağmen, başvuranın ödemeyi elde edebilecek durumda olmadığı görülmektedir.

90. Bu bağlamda Mahkeme, Hükümet tarafından verilen bilgiyi kaydetmektedir; buna göre, yetkili makamlar, ilgili bankada yatırılan paraya ait herhangi bir iz bulamamışlar ve bu miktarların başına ne geldiğini belirleyememişlerdir.

91. Mahkeme, taraflardan birinin bu miktarların, aktif olmayan banka hesaplarına ilişkin mevzuat gereğince, TMSF'ye, yani Devlet'e aktarılmış olabileceğini düşündüğünü tespit etmektedir.

92. Durumun bu şekilde gelişmiş olduğu varsayılsa bile, Mahkeme, daha önce, banka hesabında parası bulunan bir kişinin, yatırılan parayı, yirmi yıl boyunca talep etmemiş olması ve bu süre zarfında hesapta herhangi bir işlem gerçekleştirmemiş olması sebebiyle, söz konusu hesaba bulunan bütün

paranın kesin olarak Devlete aktarılmasına ilişkin bir mevzuatın, Sözleşme'ye uygun olduğu kanaatine vardığını hatırlatmaktadır (*Zolotas/Kıbrıs (No. 2)*, No. 66610/09, §§ 45 - 55, AİHM 2013 (özetler)). Bu vesileyle Mahkeme, zaman aşımının, meşru bir amaç ve kamu menfaati taşıdığını, “çok uzak geçmişte yaratılan yasal ilişkilerin, sosyal ekonomi nedeniyle tasfiyesinin, bu ilişkilerin varlığını belirsiz kıldığını” belirtmiştir. Mahkeme, zaman aşımı sisteminin, yirmi yılın çok uzun bir süre olması ve kişiler için zaman aşımını durdurmanın zor veya imkânsız olmaması sebebiyle, makul olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, bir banka hesabına ilişkin taleplerin zaman aşımına uğraması gibi radikal bir tedbirin uygulanmasının, banka hesabı sahiplerini, bankalara ve hatta Devlete göre daha avantajsız bir duruma düşürme nitelikli olduğu kanaatine varmıştır. Ayrıca Mahkeme, özellikle başvuranın zaman aşımı süresinin hangi tarihte dolacağına dair bilgilendirilmemiş olması ve dolayısıyla zaman aşımını bozma imkânı bulunmaması sebebiyle, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi tarafından öngörülen adil dengenin makamlar tarafından gözetilmediğine hükmetmiştir.

93. Mahkeme, somut olayda Hükümetin, ilgili davada başvuranın murislerinin (*de cujus*) henüz malik olarak belirlenmemiş olmaları halinde bile, ilgilinin, zaman aşımının bozulması için kayyumdan banka hesabında işlem gerçekleştirmesini talep edebileceğini ileri sürerek, başvuranı, ihmalkâr davranmakla suçladığını gözlemlemektedir.

94. Mahkeme bu konuyla ilgili olarak, başvuranlara veya murislerine (*de cujus*), kayyumun atandığı veya kamulaştırma işleminin doğrudan tebliğ edilmemiş olması sebebiyle (bk. yukarıdaki 25. paragraf), başvurandan veya murislerinden, makul olarak kayyumdan bu türden bir talepte bulunmalarının beklenemeyeceği kanaatindedir. Bir tebliğ yapılmış olsa da, bu, basın yoluyla yapılmıştır ve basın yoluyla yapılan tebligat, ilgililerin bu durumdan bilgi sahibi olmalarının sağlanmasına mutlak suretle imkân vermemektedir.

95. Mahkeme, genellikle alıcı için hoş olmayan sonuçlara yol açabilecek bu tebligat yöntemine, makamlar tarafından son tahlilde başvurulmadığını tespit etmektedir. Yetkili makamların, ilgililerin tespit edilmesi amacıyla, bu ilan öncesinde başka adımlar atma olanağını sorgulamadığı görülmektedir (öncesinde başvuranın adresini belirlemek için gerekli adımları yerine getirmeden basın yoluyla tebligata başvurmanın adil yargılanma hakkına uygunluğu hakkında *Dilipak ve Karakaya/Türkiye* davası ile karşılaştırınız, No. 7942/05 ve 24838/05, §§ 81 - 85, 4 Mart 2014). Bu noktada, başvuranın murislerinin (*de cujus*), kamulaştırılan taşınmazların mülkiyetine ilişkin davada taraf olduklarının ve yine bu dava kapsamında bir kayyum atandığının tespit edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, kamulaştırma kararının ve devamdaki işlemlerin ilgililere tebliğ edilmesi için yetkili makamların söz konusu davaya taraf olanların kimliklerini ve adreslerini tespit etmeye çalışmamış olması zor anlaşılabilecek bir durumdur.

96. Bu koşullarda, hiçbir unsur, başvuranın veya murislerinin (*de cujus*) resmi bir kamulaştırma işleminin varlığından ve menfaatlerini temsil etmekle görevlendirilmiş bir kayyumun atandığından ve de en azından zaman aşımı süresini bozma imkânına sahip olduklarından gerektiği şekilde haberdar edildiğini ileri sürmeye imkân vermemektedir.

97. Mahkeme, yukarıda belirtilen unsurlar dikkate alındığında, başvuranın kamulaştırma bedelinin kendisine ödenmesi gereken kısmını hiçbir şekilde elde etmediğini, söz konusu miktarlar ortadan kaybolmadan önce de somut olarak elde edecek durumda olmadığını ve bu durumun, kendisinin veya murislerinin (*de cujus*) herhangi bir ihmalkâr davranışının sonucu olmadığını tespit etmektedir.

98. Bu sebeple, ihtilaf konusu müdahalenin yasal bir dayanağı bulunsa bile ve meşru bir amaç taşısa bile, bu müdahale 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin gerekli kıldığı adil dengeyi bozmuştur.

99. Sonuç olarak, yukarıda belirtilen hüküm ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

100. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Şayet Mahkeme, işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder. ”

101. Başvuran, esas hakkında görüşlerini sunması için kendisine verilen süre içerisinde adil tazmin talebinde bulunmamış veya başvuru formunda belirtilen talebi yinelememiştir. Dolayısıyla Mahkeme, başvurana bu bağlamda herhangi bir miktar ödenmesine gerek olmadığı kanaatindedir.

102. Bununla birlikte, bu değerlendirme, ulusal hukuk hükümlerinin başvurana verebileceği yargılamanın yeniden görülmesine ilişkin muhtemel bir hakkı etkilememektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuranın, tazminat bedelinin kendisine ödenmesi gereken kısmını elde edememiş olmasına ilişkin olarak başvurunun kabul edilebilir ve geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna,
2. Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, ardından Mahkeme İç Tüzüğü’nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca, 29 Ekim 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan